

„На нивата“ от П. К. Яворов

В творчеството на Яворов рязко се разграничават два основно различаващи се периода според идейния и тематичния характер на произведенията му. В първия период, през който Яворов твори в духа на народничеството и на народническия социализъм, влизат творбите му от появата на първите му стихотворения в 90-те години на миналия век до 1903 година. От тази дата насетне до края на живота си Яворов се отдава изцяло на индивидуализма и символизма, като става пръв и най-ярък изразител на последното литературно направление. За отбелязване е, че никога през втория период на творчеството си поетът не се връща към социални теми, характерни за първия период, макар че изповядва пред Асен Златаров наскоро преди смъртта си, че „най-хубавото“ му време е онова, когато е вярвал в социализма, а друг път е откривал пред същия, че се готви да напише произведение (драма) със социалистически характер.

В творбите на Яворов до 1903 година блика или свежестта на живота и неподправената радост на младото сърце, копнежът и младежката волност, или пък в стихотворения, повлияни от социализма и облъхвани от яворовските народнически чувства и от дълбокия му хуманизъм, се разкрива отношението на поета към трудовите народни маси, към онеправдани и отхвърлени, към страдащи в бедствия и мизерия. В някои от тези последните стихотворения („На един песимист“) поетът със силен идеализъм и вяра в бъдещето иска да внуши на народа не само надежда за едно по-добро утре, но и да извика у него увереност в собствените му сили и го насочи към неговото освобождение, но по пътя на просветата.

Стихотворенията със социални мотиви, като „На нивата“, „Градушка“, „На един песимист“, „Не е за него дума“ и др., са насочени към селото и са свързани със селския земеделски трудов народ. А от една част от интелигенцията ни и по-специално от народничеството, взето като идейно-литературно течение, на което тогава не е чужд Яворов, в края на миналия век, както пише Благоев в „Принос“-а, народът се идеализира и под „народна маса“ се разбира главно селската маса. И наистина процесите на разложение и упадък в нашето село, които се забелязват още след Освобождението (в 90-те години на миналия век), па и в началото на настоящия, водят до големи социални и икономически промени. Руши се патриархалният бит в село, създават се нови форми в стопанството при преминаване от натурална към парична обмяна. Докато една значителна част от земята минава в ръцете на едри земевладелци, другата бива разпокъсана в дребни владения на отделни селски стопани, които скоро са стигнали до положението на полупролетаризиран селски елемент.

„И у нас земята се концентрира — пише Д. Благоев в своята книга „Икономическото развитие на България“, — но концентрираната